

IMPORTÀNCIA I DISTRIBUCIÓ DE LA GARNATXA BLANCA

Jordi Rius

Secretari del Consell Regulador DO Terra Alta (a partir de juliol de 2012)

RESUM

La garnatxa blanca és, des dels inicis, la varietat més relacionada amb la DO Terra Alta. S'han trobat fragments de textos que ja parlaven de l'existència d'aquesta varietat a la zona de producció des de fa quatre segles. Actualment, la garnatxa blanca representa el 22 % de la superfície de la denominació d'origen, amb una mitjana de producció de 6,6 milions de quilograms i amb 1.451 hectàrees de vinya. Això representa: la segona varietat en importància dins la zona de producció, el 86,4 % de la superfície plantada a Catalunya, s'estima que un 75 % de la superfície plantada a l'Estat espanyol i un terç de la superfície mundial. És per això que es pot concloure que el futur de la garnatxa blanca passa per la Terra Alta: hi ha la varietat, el terreny, el clima i el saber fer de viticultors i cellers.

RESUMEN

La garnacha blanca es, desde los inicios, la variedad más ligada a la DO Terra Alta. Se han encontrado textos en los que se menciona esta variedad en la zona desde hace cuatro siglos. Actual-

mente, la garnacha blanca representa el 22 % de la superficie de viña de la denominación de origen con una producción de media de 6,6 millones de kilos y ocupa una superficie de 1.451 hectáreas de viñedos. Esto representa: la segunda variedad en importancia dentro de la zona de producción, el 86,4 % de la superficie plantada en Cataluña, se estima que un 75 % de la superficie plantada en el Estado español y un tercio de la superficie mundial. Se puede concluir que el futuro de la garnacha blanca pasa por la Terra Alta: está la variedad, el terreno, el clima y el saber hacer de viticultores y bodegas.

1. INTRODUCCIÓ

No hi ha una altra varietat més relacionada amb la Terra Alta que la garnatxa blanca. De fet, és un binomi inseparable des de ja fa gairebé quatre segles, en un fragment del llibre *Notes d'història de Gandesa*, mossèn Manyà ja en parlava:

[...] Jo doncs, Onofre Català, al mes de març de 1647, a despeses meves vaig replantar la dita finca de sarments de vernatxa [...]. Confesso que hauria pogut plantar-

lo de sarments de malvasia com abans [...] però com era i fou sempre massa molest per als rectors el conreu d'aquesta classe de vinya per les moltes atencions que calia posar-hi cada any per conservar-la i la primera vegada dos mil puntals, mil barres i molts feixets d'espart per lligar cada sarment amb les barres i puntals i cada any s'havia de renovar amb 25 dotzenes de puntals i 20 dotzenes de barres [...].

Això només va ser el principi d'una relació que perduraria fins avui i amb més força que mai. Posteriorment, va ser Picasso qui parlava meravelles dels vins de la Terra Alta i sempre els relacionava amb el vi blanc. De fet, no parlava de vi blanc o de vi negre, sinó que ho feia amb els adjectius *verge* o *brísat*. D'aquí, que el color del vi de la Terra Alta sempre hagi estat relacionat amb el groc del vi blanc. A continuació, es mostren alguns fragments extrets del llibre *Fulls de les fronteres, entre Gandesa i Alcanyís*, de Joan Perucho:

M'emociona pensar que la nostra gran figura cultural, el nostre Picasso, en bevia, absort, delectant-se, esguardant els ports alterosos. Picasso em preguntava quan anava a veure'l a Mougins: «¿i el vi generós de la meva joventut, el de la terra?». Naturalment, li duia sempre un parell d'ampolles de vi verge i vi brísat.

És generós i poètic; imaginatiu i amb el perfum dels cels [...] això és aquest vi, que ens eleva a una vida més enlairada, i ens fa recordar la bondat del món.

2. ALGUNES DADES SIGNIFICATIVES

El seu origen és incert, tot i que molts autors situen el descobriment d'aquesta

varietat en terres aragoneses, i posteriorment es va estendre arreu de Catalunya. Actualment, la garnatxa blanca representa el 22 % de la superfície en producció de la DO Terra Alta, amb 2.247 parcel·les vitícoles i 1.451 hectàrees. Això representa la segona varietat en importància a la DO Terra Alta, el 86,4 % de la superfície plantada a Catalunya, s'estima que representa un 75 % de la superfície plantada a l'Estat espanyol i gairebé un terç de la superfície mundial.

Pel que fa a la campanya de verema 2011/2012, la garnatxa blanca ha representat una producció de 7.284.000 kg de raïm i, per primer cop, s'ha convertit en la primera varietat en importància quant a producció de varietats blanques, per damunt del macabeu, assolint el 51 % del total de producció de varietats blanques i el 21 % del total de producció de tota la DO Terra Alta.

Tot i el progressiu abandonament de vinyes que pateix la zona de producció, sembla que la garnatxa blanca és l'única varietat de raïm que queda al marge d'aquesta davallada, i les hectàrees de vinya no només no decreixen al mateix ritme que la resta, sinó que el percentatge de la varietat enfront del total augmenta any rere any; també la seva producció (taula 1). Això és degut al fet que el 43 % de les vinyes plantades els últims dos anys són de garnatxa blanca, fet que assegura el futur de la varietat a curt i mig termini.

Pel que fa a produccions, les mitjanes anuals en els últims cinc anys són de 6,6 milions de quilograms de raïm, la qual cosa representa al voltant de 4.800 kg/ha, uns rendiments molt moderats que evidencien que, a pesar de la gran quantitat de vinyes joves que es planten en

TAULA I. Produccions anuals enregistrades a la DO Terra Alta a partir de la targa vitivinícola única (TVU)

Campanya	Producció total (kg)	Producció garnatxa blanca (kg)	% garnatxa blanca / Total
2007	40.149.198	6.892.000	17,2 %
2008	37.030.588	5.514.000	14,9 %
2009	38.567.289	6.981.000	18,1 %
2010	36.814.994	6.445.000	17,5 %
2011	34.434.506	7.284.000	21,1 %

l'actualitat, també hi ha moltes vinyes velles que perduren per la qualitat i el valor afegit que en resultarà del producte final.

3. DISTRIBUCIÓ DE LA GARNATXA BLANCA A CATALUNYA

A Catalunya, hi ha al voltant de 1.680 hectàrees de garnatxa blanca distribuïdes tal com mostren la taula II i la figura 1.

4. DISTRIBUCIÓ DE LA GARNATXA BLANCA A LA DO TERRA ALTA

Un altre factor que demostra la gran aptitud que té la garnatxa blanca amb la

zona de producció és la seva distribució per tota la DO: es cultiva en gairebé tots els municipis i es reparteix de la manera que mostren la taula III i la figura 2.

La garnatxa blanca també es distribueix per tot tipus d'emplaçaments d'arreu de la zona de producció de la DO Terra Alta. En aquest sentit, cal destacar els següents extrems en relació amb cada emplaçament:

—El coster limita al màxim el vigor i el potencial productiu del cep. A més, és la ubicació tradicional de les vinyes a la DO Terra Alta. Molt bona aptitud per a l'elaboració de vins de licor.

—Una plana presenta un nivell entremig de fertilitat, motiu pel qual, en ge-

TAULA II. Distribució de la garnatxa blanca a les diferents DO catalanes

Denominació d'origen	Hectàrees	% respecte del total
DO Terra Alta	1.451	86,4 %
DO Empordà	60	3,6 %
DO Penedès	53	3,2 %
DO Priorat	42	2,5 %
DO Montsant	38	2,3 %
DO Tarragona	15	0,9 %
DO Alella	8	0,5 %
DO Costers del Segre	7	0,4 %
DO Conca de Barberà	5	0,3 %
DO Pla de Bages	1	—

neral, permet equilibrar el potencial vegetatiu i productiu de la garnatxa blanca i assolir una maduresa del raïm òptima per a la producció de vins equilibrats.

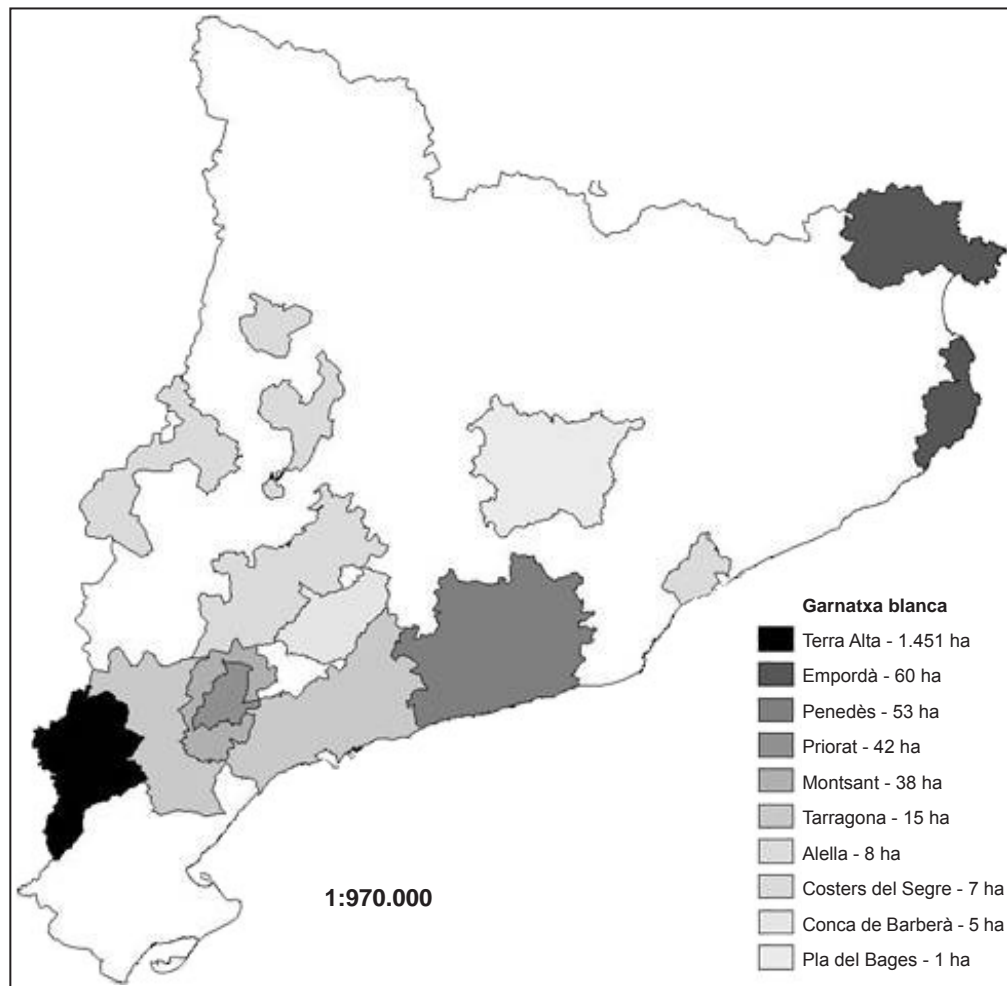
—Els fondos representen la pitjor de les ubicacions de la garnatxa blanca, ja que la seva elevada fertilitat propicia un desenvolupament vegetatiu excessiu i produccions per hectàrea molt elevades.

5. CONCLUSIONS

Amb totes les dades i informació recopilades, es pot concloure i assegurar amb certesa que:

— La garnatxa blanca és la varietat més representativa de la DO Terra Alta, alhora que enlloc de la geografia vinícola mundial hi ha tal concentració de vinyes d'aquest cep.

FIGURA 1. Representació gràfica de la distribució de garnatxa blanca a Catalunya

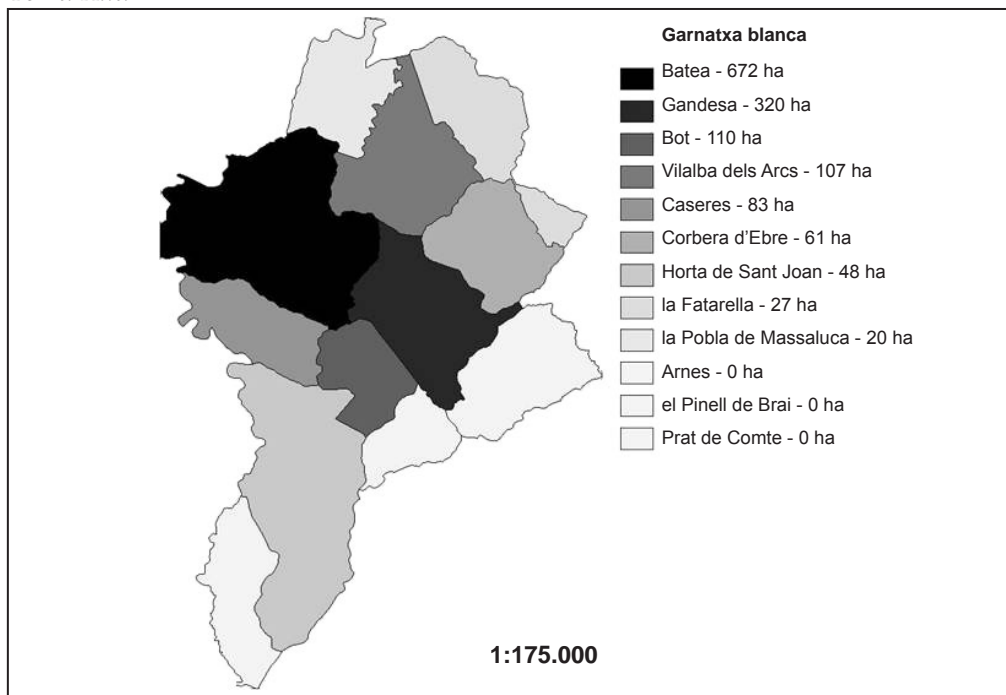
FONT: Elaboració pròpia.

TAULA III. *Distribució de la garnatxa blanca als diferents municipis de la DO Terra Alta*

Municipi	Hectàrees	% respecte del total
Batea	672	46 %
Gandesa	320	22 %
Bot	110	8 %
Vilalba dels Arcs	107	7 %
Caseres	83	6 %
Corbera d'Ebre	61	4 %
Horta de Sant Joan	48	3 %
la Fatarella	27	2 %
la Pobla de Massaluca	20	< 2 %
Arnes	0	—
el Pinell de Brai	0	—
Prat de Comte	0	—

FONT: Elaboració pròpia.

FIGURA 2. *Representació gràfica de la distribució de garnatxa blanca a la DO Terra Alta*

FONT: Elaboració pròpia.

— Les condicions climatològiques, pròpies d'un clima mediterrani sec, i el terror de la zona de producció fan que els vins resultants tinguin una graduació alcohòlica considerable (12,5-15 %vol) i una moderada acidesa total (4,5-6 g/l àcid tartàric). Tanmateix, els vins de garnatxa blanca no destaquen pel seu potencial aromàtic, però sí per la seva complexitat d'aromes i la seva estructura en boca.

— Els viticultors i cellers de la DO Terra Alta tenen una experiència des de fa temps per cultivar i elaborar vins fins i de qualitat amb garnatxa blanca. De fet,

gairebé la totalitat de plantacions que hi havia de varietats blanques amb anterioritat a l'existència de la denominació d'origen eren de Garnatxa blanca.

BIBLIOGRAFIA

Arxiu del Consell Regulador DO Terra Alta.

MANYÀ, Joan B. (1962). *Notes d'història de Gandesa*. Tortosa: Algueró i Baiges.

PERUCHO, J. (2003). *Fulls de les fronteres, entre Gandesa i Alcanyís*. Alcanyís: Centro de Estudios Bajoaragoneses.